

Κεντρική Ασία

Η Στρατηγική της ΕΕ για την Κεντρική Ασία του 2007 επανεξετάστηκε τελευταία φορά το 2015. Αποσκοπεί στην επίτευξη σταθερότητας και ευμάρειας, προωθώντας παράλληλα ανοικτές κοινωνίες, το κράτος δικαίου, τον εκδημοκρατισμό και τη συνεργασία για την ενεργειακή ασφάλεια και διαφοροποίηση. Το Κοινοβούλιο έχει επισημάνει τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της χρηστής διακυβέρνησης και της κοινωνικής ανάπτυξης. Οι διαφορές στα επίπεδα ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού στην περιφέρεια αυτή είναι σημαντικές, οπότε η ΕΕ προσαρμόζει την προσέγγισή της αναλόγως. Αναμένεται να κατατεθεί πρόταση για νέα στρατηγική έως τα μέσα του 2019.

Νομική βάση

- Τίτλος V της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ): «εξωτερική δράση»
- Άρθρα 206-207 (εμπόριο) και άρθρα 216-219 (διεθνείς συμβάσεις) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)
- Συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας (ΣΕΣΣ) που καλύπτουν τις διμερείς σχέσεις εκτός του Τουρκμενιστάν, για το οποίο ισχύει ενδιάμεση εμπορική συμφωνία. Η νέα ενισχυμένη ΣΕΣΣ με το Καζαχστάν εφαρμόζεται προσωρινά έως ότου κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Σε εξέλιξη βρίσκονται διαπραγματεύσεις για ενισχυμένες ΣΕΣΣ με την Κιργιζία και το Ουζμπεκιστάν.

Κατάσταση στην περιοχή

Η Κεντρική Ασία δεν συνιστά ομοιογενή περιοχή ούτε από πολιτική ούτε από οικονομική άποψη. Η Μογγολία ειδικότερα, αν και θεωρείται από το Κοινοβούλιο μέρος της περιοχής, βρίσκεται εκτός αυτού του πλαισίου από ιστορική, γεωγραφική και πολιτική άποψη.

Το Καζαχστάν και η Μογγολία έχουν καταγράψει τα υψηλότερα ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης της στο παρελθόν και επιδιώκουν στενότερες σχέσεις με την ΕΕ.

Η Μογγολία και η Κιργιζία διακρίνονται από πολιτική άποψη για τις πιο ανεπτυγμένες δημοκρατίες τους. Ωστόσο, οι πρόσφατες εξελίξεις στην Κιργιζία είναι μάλλον διφορούμενες και δείχνουν ότι η δημοκρατική ανάπτυξη και η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι εύθραυστες. Σε διαφορετικό βαθμό, οι υπόλοιπες δημοκρατίες — και ιδίως το Τουρκμενιστάν, που αποτελεί ένα από τα πλέον αυταρχικά κράτη στον κόσμο — πλήττονται από σοβαρές ελλείψεις ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ η ελλιπής ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών αποτελεί μείζον

πρόβλημα. Υπό τον νέο Πρόεδρο του Ουζμπεκιστάν, Shavkat Mirziyoyev, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα το 2016, εσωτερικές αλλαγές, όπως η απελευθέρωση ορισμένων πολιτικών κρατουμένων, αποτελούν θετικές εξελίξεις. Στο Καζαχστάν, ο Πρόεδρος Nazarbayev παραιτήθηκε τον Μάρτιο του 2019 μετά από τρεις δεκαετίες στην εξουσία. Μένει να διαπιστωθεί εάν και πώς η παραίτησή του θα σημάνει αλλαγές στην κατάσταση στο Καζαχστάν.

Μέχρι πρόσφατα, οι σχέσεις μεταξύ των κρατών της Κεντρικής Ασίας ήταν σε γενικές γραμμές κακές, λόγω διαφορών όσον αφορά τα σύνορα και τους πόρους. Παρά ταύτα, η κατάσταση μεταβλήθηκε γρήγορα μετά την αλλαγή ηγεσίας στο Ουζμπεκιστάν το 2016, γεγονός που δημιουργεί νέες δυνατότητες για περιφερειακή συνεργασία. Τον Μάρτιο του 2018 πραγματοποιήθηκε στην Ασάνα η πρώτη διάσκεψη κορυφής για την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των ηγετών της Κεντρικής Ασίας από τη δεκαετία του 1990. Το 2019 αναμένεται να πραγματοποιηθεί δεύτερη διάσκεψη κορυφής στο Ουζμπεκιστάν. Μια κοινή πηγή ανησυχίας είναι ο κίνδυνος της επέκτασης των εξτρεμιστικών ισλαμικών κινημάτων και της επιστροφής μαχητών από τη Συρία και το Ιράκ. Η περιοχή εξακολουθεί επίσης να επηρεάζεται αρνητικά από τη συνεχιζόμενη σύγκρουση στο Αφγανιστάν.

Όλες οι χώρες της Κεντρικής Ασίας ακολουθούν πολυσχιδή εξωτερική πολιτική, καθώς επιδιώκουν ισόρροπους δεσμούς με τη Ρωσία, την Κίνα, την ΕΕ και τις ΗΠΑ ειδικότερα. Οι σχέσεις με την Τουρκία και το Ιράν είναι επίσης σημαντικές. Η μόνιμη ουδετερότητα του Τουρκμενιστάν έχει μάλιστα αναγνωριστεί από τον ΟΗΕ. Η ΕΕ έχει αξιοσημείωτες εμπορικές συναλλαγές με το Καζαχστάν και το Τουρκμενιστάν, κυρίως στον τομέα της ενέργειας, ενώ οι εμπορικές συναλλαγές της με το Ουζμπεκιστάν παρουσιάζουν αύξηση μετά την έγκριση του πρωτοκόλλου ΕΕ-Ουζμπεκιστάν για την κλωστοϋφαντουργία που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2016. Η ΕΕ χαιρέτισε επίσης την ένταξη της Κιργιζίας, του Τατζικιστάν και του Καζαχστάν στον ΠΟΕ.

Το Καζαχστάν είναι ιδρυτικό μέλος της Τελωνειακής Ένωσης με τη Ρωσία και τη Λευκορωσία. Τον Μάιο του 2014 αυτές οι τρεις χώρες ίδρυσαν την Ευρασιατική Οικονομική Ένωση, στην οποία προσχώρησε και η Αρμενία, και η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015. Η Κιργιζία προσχώρησε τον Μάιο του 2015.

Ισχύουσες και υπό διαπραγμάτευση συμφωνίες

Η ΕΕ υπέγραψε νέα ενισχυμένη ΣΕΣΣ με το Καζαχστάν τον Δεκέμβριο του 2015, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2017. Η συμφωνία εφαρμόζεται προσωρινά από τον Μάιο του 2016, έως ότου κυρωθεί από τα εθνικά κοινοβούλια της ΕΕ. Τον Δεκέμβριο του 2017 και τον Νοέμβριο του 2018 ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις με την Κιργιζία και το Ουζμπεκιστάν αντίστοιχα για μια ενισχυμένη ΣΕΣΣ. Και οι δύο χώρες συνήψαν ΣΕΣΣ με την ΕΕ, οι οποίες βρίσκονται σε ισχύ από το 1999. Το Τατζικιστάν, το οποίο έχει συνάψει ΣΕΣΣ με την ΕΕ, η οποία βρίσκεται σε ισχύ από το 2010, εξέφρασε ενδιαφέρον για την έναρξη διαπραγματεύσεων για μια νέα διμερή συμφωνία τον Νοέμβριο του 2018. Η ΣΕΣΣ της Μογγολίας με την ΕΕ τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2017. Οι σχέσεις της ΕΕ με το Τουρκμενιστάν διέπονται από την ενδιάμεση συμφωνία του 2010 για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα, δεδομένου ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έθεσε ως προϋπόθεση για την κύρωση της ΣΕΣΣ που

υπογράφηκε το 1998 την ύπαρξη συστήματος ελέγχου της προόδου στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η [Στρατηγική της για την Κεντρική Ασία](#), η οποία εγκρίθηκε το 2007 και επανεξετάστηκε τελευταία το 2015, αποσκοπεί στην επίτευξη σταθερότητας και ευμάρειας, προωθώντας παράλληλα ανοικτές κοινωνίες, το κράτος δικαίου, τον εκδημοκρατισμό και περισσότερες σχέσεις συνεργασίας για την ενεργειακή ασφάλεια και διαφοροποίηση. Κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου στο πλαίσιο των [συμπερασμάτων](#) που εξέδωσε τον Ιούνιο του 2017, ο Υπάτος Εκπρόσωπος και η Επιτροπή θα προτείνουν εις βάθος αναθεώρηση της στρατηγικής της ΕΕ για την Κεντρική Ασία, η οποία θα συνάδει με τη Συνολική Στρατηγική της ΕΕ, του 2016. Ο Ειδικός Εντεταλμένος της ΕΕ για την Κεντρική Ασία διεξάγει διαβουλεύσεις με τους τοπικούς φορείς.

Οι εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου από το Καζαχστάν και το Τουρκμενιστάν ενδέχεται να αποδειχθούν στο μέλλον σημαντικές για την ΕΕ. Σημαντικό θέμα για την ΕΕ υπήρξε η απόσυρση της Διεθνούς Δύναμης για την Προαγωγή της Ασφάλειας (ISAF) από το Αφγανιστάν στα τέλη του 2014, μολονότι μερικές χιλιάδες στρατιώτες των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ παραμένουν στη χώρα. Το 2013 δρομολογήθηκε διάλογος υψηλού επιπέδου για τον τομέα της ασφάλειας μεταξύ της ΕΕ και της Κεντρικής Ασίας. Η ΕΕ έχει αντιπροσωπείες σε όλες τις χώρες της Κεντρικής Ασίας, εξαιρουμένου του Τουρκμενιστάν, όπου η ΕΕ σχεδιάζει να ανοίξει κανονική αντιπροσωπεία το 2019. Πρόσφατα άνοιξε αντιπροσωπεία στη Μογγολία.

Τα κράτη της Κεντρικής Ασίας λαμβάνουν χρηματοδότηση από τον [Μηχανισμό Αναπτυξιακής Συνεργασίας](#) (ΜΑΣ): 1 028 εκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 2014-2020 (αύξηση από τα 750 εκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 2007-2013), ποσό που περιλαμβάνει τόσο τη διμερή βοήθεια όσο και τα περιφερειακά προγράμματα (360 εκατομμύρια ευρώ). Η βοήθεια επικεντρώνεται στην παιδεία, την περιφερειακή ασφάλεια, τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Το Καζαχστάν δεν είναι πλέον επιλέξιμο για τα διμερή τμήματα του ΜΑΣ, δεδομένου ότι το 2014 απέκτησε καθεστώς χώρας άνω μέσου εισοδήματος: ωστόσο εξακολουθεί να έχει πρόσβαση στα περιφερειακά προγράμματα. Το ίδιο καθεστώς αναμένεται να αποκτήσει και το Τουρκμενιστάν στο μέλλον. Το [Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου](#) (EIDHR) λειτουργεί σε όλα τα κράτη εξαιρουμένου του Τουρκμενιστάν, όπου οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι ελάχιστες, αναποτελεσματικά οργανωμένες και πολύ αυστηρά ελεγχόμενες.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

A. Θέσεις που εγκρίθηκαν (ψηφίσματα)

- Τον [Απρίλιο του 2016](#), το Κοινοβούλιο στήριξε τη στρατηγική της ΕΕ για την Κεντρική Ασία αλλά ζήτησε να είναι καλύτερα εστιασμένη.
- Σχετικά με το Καζαχστάν, το Κοινοβούλιο έδωσε την έγκρισή του για την ενισχυμένη ΣΕΣΣ το 2017 και χαιρέτισε την ένταξη της χώρας στον ΠΟΕ το 2015. Έχει δηλώσει επίσης ότι θα εφαρμόσει την αρχή των αναλογικών κερδών («more for more») για πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές μεταρρυθμίσεις. Τον [Μάρτιο του 2019](#), το Κοινοβούλιο εξέφρασε ανησυχία σχετικά με την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Καζαχστάν.

- Το Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα το 2010 για να εκφράσει την αλληλεγγύη του προς την Κιργιζία μετά από τις βίαιες αναταραχές στην νότια περιοχή της χώρας. Το [2015](#) εξέφρασε την ανησυχία του για τα μητρώα ΜΚΟ που κατάρτισε η Κιργιζία, καθώς και για τα νομοσχέδια «προπαγάνδας» κατά των ΛΟΑΔΜ. Τον [Ιανουάριο του 2019](#), ενέκρινε συστάσεις για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με μια νέα διμερή συμφωνία.
- Σχετικά με το Τατζικιστάν, το Κοινοβούλιο ενέκρινε τη σύναψη συμφωνίας ΣΕΣΣ το 2009, αλλά ζήτησε βελτιώσεις στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφθοράς, της υγείας και της παιδείας. Σε ένα ψήφισμα του [2016](#), το Κοινοβούλιο εξέφρασε ανησυχίες σχετικά με την επιδείνωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Τατζικιστάν, ιδίως όσον αφορά τους κρατουμένους συνείδησης.
- Το Κοινοβούλιο έχει επανειλημμένως εκφράσει ανησυχίες σχετικά με τις χαμηλές επιδόσεις του Τουρκμενιστάν στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, ως εκ τούτου, μέχρι στιγμής έχει εμποδίσει τη θέση σε ισχύ της ΣΕΣΣ. Τον [Μάρτιο του 2019](#), ενέκρινε συστάσεις οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου το Κοινοβούλιο να εξετάσει το κατά πόσο θα δώσει την έγκρισή του.
- Το Κοινοβούλιο ενέκρινε το πρωτόκολλο ΕΕ-Ουζμπεκιστάν για την κλωστοϋφαντουργία τον Δεκέμβριο του 2016, αφού η χώρα δεσμεύτηκε ουσιαστικά, σε στενή συνεργασία με τη ΔΟΕ, να εξαλείψει τη χρήση της παιδικής εργασίας κατά την ετήσια συγκομιδή βαμβακιού. Τον [Μάρτιο του 2019](#), ενέκρινε συστάσεις για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με την ενισχυμένη ΣΕΣΣ.
- Οι δηλώσεις του Κοινοβουλίου σχετικά με τη Μογγολία έχουν κυρίως σχέση με οικονομικά θέματα, ωστόσο αντιμετωπίζουν και τις αναπτυξιακές και ανθρωπιστικές ανάγκες της χώρας που συνδέονται με τις ακραίες καιρικές συνθήκες. Το [2017](#), το Κοινοβούλιο ενέκρινε τη ΣΕΣΣ ΕΕ-Μογγολίας.

B. Διακοινοβουλευτική συνεργασία

Οι Επιτροπές Κοινοβουλευτικής Συνεργασίας (ΕΚΣ) με τις περισσότερες χώρες της Κεντρικής Ασίας συνεδριάζουν κάθε χρόνο. Οι βουλευτές του ΕΚ επιβλέπουν την εφαρμογή των συμφωνιών και επικεντρώνονται σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην πολιτική βία, στην οικονομική και αναπτυξιακή συνεργασία και τις εκλογικές διαδικασίες. Αφότου τέθηκε σε ισχύ η ΣΕΣΣ με τη Μογγολία, το Κοινοβούλιο ζητεί τη σύσταση ΕΚΣ, κάτι που θα σήμαινε ότι το Τουρκμενιστάν θα είναι η μόνη χώρα χωρίς αντίστοιχη επιτροπή. Παρά ταύτα διεξάγονται διακοινοβουλευτικές συνεδριάσεις με το Τουρκμενιστάν.

Γ. Παρατήρηση εκλογών και προαγωγή της δημοκρατίας

Λόγω των διαφορών στα επίπεδα πολιτικής ανάπτυξης και των εντονότατα διαφορετικών βαθμών προόδου προς τη δημοκρατία στην Κεντρική Ασία, το Κοινοβούλιο δεν έχει διεξαγάγει συστηματικά παρατήρηση εκλογών στην περιοχή.

- Στο Τατζικιστάν και την Κιργιζία, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/ODIHR), συμπεριλαμβανομένων των αντιπροσωπειών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, παρατήρησε τις βουλευτικές εκλογές σε αμφότερες τις χώρες το 2015 και τις προεδρικές εκλογές στην Κιργιζία το 2017. Διατύπωσε

αρνητικά συμπεράσματα για το Τατζικιστάν, ωστόσο τα συμπεράσματά του για την Κιργιζία ήταν πιο ενθαρρυντικά.

- Το Καζαχστάν έχει καλέσει σποραδικά το Κοινοβούλιο να είναι παρατηρητής της διεξαγωγής εκλογών στη χώρα. Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ έχει επανειλημμένως εντοπίσει σημαντικές ελλείψεις.
- Αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υπήρξε παρατηρητής των προεδρικών εκλογών στη Μογγολία τον Ιούνιο/Ιούλιο του 2017 και σημείωσε ότι μια σταθερή δημοκρατία αναπτύσσεται στη χώρα.
- Το Κοινοβούλιο δεν έχει ποτέ προσκληθεί για παρατήρηση εκλογών στο Ουζμπεκιστάν ή το Τουρκμενιστάν.

Fernando Garcés de los Fayos / Michal Jiráček
05/2019

